

власне бачення щодо вказаної правової категорії та шляхи забезпечення її функцій.

Література

1. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5080-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 29. Ст. 337.

2. Положення про порядок складання та розкриття інформації компаніями з управління активами та особами, що здійснюють управління активами недержавних пенсійних фондів, та подання відповідних документів до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Рішення НКЦПФР від 02 жовт. 2012 р. № 1343. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1764-12> (дата звернення: 23.04.2020).

3. Вінник О.М. Інвестиційне право: навч. посіб. Київ: Юридична думка, 2005. 568 с.

4. Бородіна А.С. Особливості нормативного регулювання діяльності інститутів спільного інвестування. 2013. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення: 23.04.2020).

УДК 372.726 (043.2)

Толкачова І. А., к.ю.н.,
Гавва С. К., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Нерідко в житті людей трапляються проблемні ситуації, для розв'язання яких потрібна фахова кваліфікована допомога на найвищому рівні. Тому ще 211 років тому більш прогресивні демократичні держави почали формувати відповідні правові інститути, які мали виключну компетенцію у вирішенні питань та захисту прав і свобод людини. Фахівців з таких питань почали називати омбудсменами. Вперше посада парламентського омбудсмена була заснована риксдагом Швеції в 1809 році відповідно до прийнятої в цьому році конституції.

Інститут омбудсмена – це установа, заснована відповідно до конституції або закону, очолювана незалежним високопоставленим державним посадовцем, який отримує скарги на несправедливість і погане управління від потерпілої особи проти урядових установ, посадових осіб, співробітників або діє за його власною ініціативою. Омбудсмен має повноваження розслідувати, критикувати, рекомендувати коригувальні дії і, як правило, публікувати адміністративні дії. Омбудсмен як особистість – це людина престижу і впливу, яка діє об'єктивно, компетентно, ефективно і справедливо [1].

У деяких країнах омбудсменів можуть називати по-різному, в тому числі й громадським адвокатом або національним захисником. Зокрема, в Україні дана посада має назву «Уповноважений Верховної Ради України з прав людини», запроваджена з 1998 року.

Характерною особливістю інституту омбудсмена є те, що його утвердження у більшості країн світу відбувалося у вже існуючій системі органів державної влади, що обумовлювала необхідність урахування національних, правових, культурних та інших особливостей [2].

Характерні обов'язки омбудсмена: розслідувати скарги та намагатися вирішити їх, як правило, за допомогою рекомендацій або посередництва. Іноді омбудсмени також прагнуть виявляти системні проблеми, що ведуть до поганого обслуговування або порушення прав людей. На національному рівні більшість омбудсменів мають широкий мандат для роботи з усім державним сектором, а іноді також з елементами приватного сектору (наприклад, з постачальниками послуг за контрактом). У деяких випадках існує більш обмежений мандат, наприклад, щодо певних верств суспільства. Омбудсмен розслідує скарги тих, хто стверджує, що їх економічні, соціальні та культурні права були порушені в результаті неправильного управління, викликані навмисною та неналежною поведінкою з боку відповідних державних органів.

Відповідно до міжнародних стандартів, в основі реалізації функцій омбудсмена повинні бути покладені правові, ідеологічні й етичні принципи, які вирізняють даний інститут серед інших подібних інститутів захисту прав громадян. Саме можливість керуватися не лише правовими нормами, а й правовими і моральними принципами та ідеалами справедливості, надає змогу омбудсмену розглядати діяльність державних органів, органів управління та їх посадових осіб не тільки з точки зору відповідності їх закону, а комплексно з урахуванням принципів людяності й доцільності їх дій. Наприклад, Н. Наулік класифікує принципи діяльності омбудсменів поділяючи їх на загальні та спеціальні. До загальних науковець відносить принцип гуманізму, законності, незалежності, демократизму, рівності; до спеціальних – самостійності, виборності, недоторканності, деполітизованості, несумісності посад, субсидіарності, об'єктивності й неупередженості, обов'язковості співпраці, відкритості і гласності, конфіденційності відомостей щодо особи у справі, професіоналізму [3, с. 8].

Омбудсмен через засоби масової інформації оприлюднює виявлені порушення в роботі органів державного управління, тим самим використовуючи їх як важелі впливу на відповідні органи з метою відновлення порушених прав громадян. У цьому виявляється інформаційно-виховна функція інституту омбудсмена.

До претендентів на посаду омбудсмена висуваються певні вимоги, які ставляться до віку особи, освіти, особистих та професійних якостей,

громадянства. Переважно омбудсмени є юристами, які мають досвід роботи, науковий ступінь, завдяки чому добре володіють знаннями про способи захисту прав людини. Вони повинні бути фахівцями в галузі права. Весь досвід розвитку цього інституту в багатьох країнах світу показує, що для ефективної роботи омбудсмена він повинен обов'язково мати вищу юридичну освіту. Його діяльність ґрунтується не тільки на моральному авторитеті й досвіді, а й кваліфікації.

Омбудсмен повинен сприяти приведенню законодавства держави у відповідність з міжнародними та європейськими стандартами в галузі прав людини, гуманізації правової системи, у тому числі здійснювати контроль за його дотриманням.

Таким чином, у всіх державах, де людина є головною соціальною цінністю, діє інститут омбудсмена як гарантія прав та свобод людини й громадянина. Пройшовши довгий шлях свого розвитку, даний інститут став важливим фактором демократизації. В Україні він достатньо молодий, але не дивлячись на це, поряд з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини вже запроваджено посади Уповноваженого Президента України з прав дитини та бізнес-омбудсмена.

Література

1. How can one define the ombudsman institution? URL: <https://www.ombudsman.org.mt/how-can-one-define-the-ombudsman-institution/> (дата звернення: 20.02.2020).

2. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/> (дата звернення: 20.02.2020).

3. Наулік Н.С. Інститут омбудсмана в Україні та Республіці Польща: порівняльне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2007. 19 с.

УДК 342.4:316.422 (043.2)

Толкачова І. А., к.ю.н.,
Крутась В. О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Конституційна реформа в Україні бере свій початок з часу проголошення незалежності держави. За цей час було зроблено декілька спроб внести зміни до Конституції України з метою розширення влади президента, та жодна з них не виявилась вдалою.

Межі першого, перехідного періоду конституційної реформи в Україні припадають на 1990–1996 рр. Його початок було визначено